

Wielki Testament Françoisa Villona - wielowymiarowość dzieła

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Audiobook](#)
- [Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Źródło: Françoise Villon, *Wielki Testament*, tłum. Tadeusz Boy-Żeleński, Kraków 2007, s. 5–30.
- Źródło: Françoise Villon, *Wielki Testament (fragmenty)*, tłum. Tadeusz Boy-Żeleński, Kraków 2007, s. 5–19.
- Źródło: Françoise Villon, *Wielki Testament (fragmenty)*.
- Źródło: Katarzyna Wyrwas, *Testament poetycki jako wtórny gatunek mowy*, [w:] *Gatunki mowy i ich ewolucja, t. 5: Gatunek a granice*, red. D. Ostaszewska, J. Przyklenk, Kraków 2015, s. 224–228.
- Źródło: Françoise Villon, *Wielki Testament*.

- Źródło: Tadeusz Boy-Żeleński, *Od tłumacza*, [w:] François Villon, *Wielki Testament*, Warszawa 1927, s. 62.

Wielki Testament François Villona - wielowymiarowość dzieła

Źródło: Pixabay, domena publiczna.

Tadeusz Boy Țeleński, tłumacz *Wielkiego Testamentu* z języka francuskiego, pisał, że to utwór, w którym Villon „zamyka całego siebie, wszystkie swoje żale i nienawiści, wspominki i marzenia, całą werwę paryskiego ulicznika i melancholię przedwcześnie zmarniałego tułacza i tragizm spojrzenia na świat z drugiego brzegu”¹. Poetycki testament Villona to nie tylko zapis ostatniej woli człowieka żegnającego się ze światem, ale utwór wielowymiarowy, zaskakujący tematycznym i problemowym bogactwem.

Twoje cele

- Scharakteryzujesz postać mówiącą w *Wielkim Testamencie*.
- Rozpoznasz i wskażesz w utworze cechy testamentu poetyckiego.
- Sformułujesz przesłanie wynikające z utworu Villona.
- Scharakteryzujesz *Wielki Testament* jako utwór z pogranicza dwóch epok.

Przeczytaj

Ludwig Rullmann, imaginacyjny portret
François Villona, przełom XVIII i XIX wieku
Źródło: domena publiczna.

François Villon (ur. 1431, zm. po 1463) – średniowieczny poeta francuski. Właściwie nazywał się François z Moncorbier. Pochodził z biednej paryskiej rodziny. Szybko osierocony, trafił do domu klasztorного kanonika Wilhelma Villona, który ofiarował mu swoje nazwisko, został jego opiekunem i umożliwił zdobycie wykształcenia. Dzięki mentorowi Villon ukończył studia na wydziale sztuk wyzwolonych (Uniwersytet Paryski). Był człowiekiem wykształconym, jednak niespokojnej natury, prowadzącym awanturniczy tryb życia, często wdającym się w konflikty i bójkę. Kilkakrotnie trafiał do więzienia za rozboje, kradzieże i fałszerstwa. Za

współudział w morderstwie został skazany na karę śmierci przez powieszenie, zamienioną na wygnanie z Paryża. Do jego najważniejszych dzieł należą poemat *Legaty* (zwany także *Małym Testamentem*) – utwór o charakterze satyrycznym, zawierający opis przyjaciół i wrogów poety – oraz *Wielki Testament*, dzieło podsumowujące całe dotychczasowe życie twórcy. Jego dzieła łączą typową dla epoki fascynację problemami grzechu i śmierci z zainteresowaniem życiem i zmysłowymi przyjemnościami.

” François Villon

Wielki Testament

Franciszek jestem, co tak gorszy was,
Rodem z Paryża, koło Pontoise

Gdy stryk mi grdykę zdusi dla mych skaz,
Nie strzyma szyja dupy, proszę was

Źródło: François Villon, *Wielki Testament*.

François Villon to twórca późnego średniowiecza. W jego dziełach można odnaleźć tematy typowe dla epoki, np. kwestia wiary czy problematyka grzechu i śmierci, ale jednocześnie zarysowują się tu już tendencje charakterystyczne dla renesansu. Przede wszystkim zwraca uwagę [autotematyzm](#) twórcy. Średniowieczni autorzy tworzą zgodnie z ideą *Ad maiorem Dei gloriam* – ku większej chwale bożej, a zatem piszą anonimowo, podejmując uniwersalne problemy i kwestie. Dopiero późniejsza epoka przynosi utwory pozbawione poetyckiej skromności. Villon jest pierwszym twórcą francuskim, w którego dziełach wyraźnie widać indywidualność i osobowość autora. Poeta chętnie opisywał siebie i rzeczywistość, która go otaczała, zerwał przy tym z patosem i wzniosłością, skupiając się na wyrażaniu własnych uczuć, przeżyć i przemyśleń.

Średniowieczne wartości i idee	Średniowieczne wartości i idee w tekstach Villona
Bóg	Wierzy w moc Boga, ale nie bezgranicznie, prosi o łaskę dla siebie, aby dane mu było dalej żyć.
czas	Podkreśla upływ czasu, nietrwałość wszystkiego, co otacza człowieka.
przemijanie	Uważa, że każdego czeka taki sam los, niezależnie od statusu społecznego.
śmierć	Lęka się starości, uważa, że jest gorsza niż śmierć. Z trudnością akceptuje fakt, że młodość tak szybko przemija.
ubóstwo	Nie akceptuje ubóstwa, uważa, że pieniądze są po to, aby z nich korzystać, wydawać na przyjemności.
miłość	Ukazuje cielesność, namiętność, chwilową rozkosz. Nie są to typowe cechy miłości średniowiecznej.

Wielki Testament, poetycka suma doświadczeń i przemyśleń twórcy, powstał w 1461 roku – około dwóch lat przed domniemaną śmiercią poety. Villon odtwarza w dziele historię swego życia. Poeta miał za sobą wielokrotne pobyty w więzieniach, które

wynikały z jego przestępczego życia. Chętnie wspomina popełnione winy oraz ludzi, z którymi zetknął się w niewoli. Dzieli się również z czytelnikami refleksjami związanymi z życiem uczuciowym, szczególnie chętnie opisując liczne kochanki i miłosne rozczarowania. Zwraca uwagę samoświadomość poety, który bardzo dużo pisze o swoich emocjach, przeżyciach, ukazuje liczne fakty ze swojego życia, skupiając się zarówno na kwestiach duchowych, jak i związanych z ciałem. Poezja Villona łączy w sobie elementy makabryczne i groteskowe, styl jest pełen humoru i ironii. Twórca chętnie posługuje się prowokacją, nierzadko przekraczając granice dobrego smaku.

Wielki Testament powstał jako forma modnego w epoce średniowiecza gatunku określanego jako pożegnanie. Poetycki testament twórcy jest pełen przede wszystkim własnych przemyśleń i życiowych mądrości. Dzieło składa się ze 181 strof ośmiowersowych, przeplatanych mniejszymi utworami poetyckimi, głównie [balladami](#) i [rondami](#), a forma testamentu stanowi swoistą ramę kompozycyjną, pozwalającą zebrać dorobek autora w całość. Późniejsi wydawcy uzupełnili dzieło o tak zwany [Kodycył](#), czyli suplement testamentu, na który składały się inne utwory Villona. Dzieło poety jest zatem niejednolite, złożone z luźnych fragmentów i przemyśleń. Można je traktować jako cenne źródło wiedzy o życiu autora, ale także świadectwo obyczajowości epoki.

” François Villon

Wielki Testament (fragmenty)

XIV

Iam grzesznik, złego iadem struty,
Iednak Bóg nie chce mey katuszy,
Lecz nawrócenia y pokuty,
Y widzi, aża z szczerey duszy,
Czy z nagabywań k'niemu dążę;
Toć, ieśli weźrzy w me sumienie,
Snadno z występku mię rozwiąże
Y ześle na mnie przebaczenie.

[...]

XXII

Żałuję czasu mey młodości:
Barziefy niż inny iam weń szalał! —
Aż do mych lat podeszłych mdłości
Iam pożegnanie z nią oddalał;
Odeszła; ba, ni to piechotę,
Ni konno; pomkła iako zaiąc;
Tak nagle uleciała oto,
Nic w darze mi nie ostawiając.

XXIII

Odeszła, a ia tu ostałem,
Ubogi w rozum y nauki;
Smutny, zmurszały duchem, ciałem,
Próžen rzemiosła, mienia, sztuki.
Nalichszy z moich (prawda szczera),
Świętey zbywając powinności,
Krewieństwa mego się wypiera
Dla braku trochy maiętności.

[...]

XXVI

Wiem to, iż, gdybych był studiował
W płochey młodości lata prędkie,
Y w obyczaiu zacnym chował,
Dom miałbych y posłanie miętkie!
Ale cóż? Gnałem precz od szkoły,
Na lichey pędząc czas zabawie...
Kiedy to piszę dziś, na poły
Omial że serca wnet nie skrwawię...

XXVII

Nadtom brał wiernie, co powiada
Mędrzec, y Pismam wierzył słowu:
«Baw się, używay, synu (gada),
W młodości swoiey»; ale znowu
Indziey zaświadcza barzo iaśnie,
Że «czas młodości kwietnych latek,
(To iego słowa, takie właśnie!)
Ot, sama głupiość y niestatek».

XXVIII

Dnie moje tako się rozbiegły,
Iako mówi, w lnianem płótnie
Nitki, gdy słomy garść
Tkacz przytknie doń: y żar okrutnie
Wnet strawi płótna sztukę całą,
Niedoszły ludzkiej szmat odzieży...
Nic mi iuż ciężkiem się nie zdało,
Śmierć bowiem wszystko wnet uśmierzy.

XXIX

[...]
Iedni pomarli, leżą w grobie;
Nic tu iuż po nich nie ostało;
Dusze niech Bóg przygarnie sobie,
Ziemia niech strawi grzeszne ciało.

[...]

XXXIX

Wiem, że bogate y ubogie,

Mądre, szalone, świeckie, xiedze,
Hoyne y skape, tanie, drogie,
Małe y duże, pychy, nędze,
Damy z kołnierzem w zmyślne rurki
– Iakietamkolwiek godło czyie –
Iedwabie czy siermiężne burki:
Wszystko dołapi śmierć za szyie.

XL

Umarł y
Kto bądź umiera, w męce schodzi:
Czy mu serdeczna pęknie wena,
Czy wnątrze żółcią się zasmrodzi,
Skona, złym potem uznojony!
Nikt nie wspomozie nieszczęsnego,
Bo nie masz siostry, dzieci, żony,
By chcieli stanąć w tem za niego.

XLI

Śmierć go otrząśnie y pobladzi,
Nos mu przygarbi, napnie żyły,
Szyię mu wezdmie y rozsadzi,
Ściągną y nerwy odrze z siły.
Ciałko niewieście, tak wybornie
Gładkie, ach, więcej niżli trzeba!
Musisz-że mąk tych czekać kornie?
Tak, abo żywcem iść do nieba.

[...]

XLII

Skoroć papieże, króle władne
— Iak inszy lud urodzon w męce —
Pomarły, y są dzisiay żadne,
Y zdały władzę w inne ręce,
Ia, nędzarz, ia, ladaco płoche,
Nie miałbych umrzeć? Wyrok boży!
Bylebych zaznał wczasu trochę,
Śmierć mnie uczciwa nie zatrwoży.

XLIII

Świat ten, zaiste, nie iest wieczny,
Iako łupieżca możny mniema;
Wszystkich nóż czeka obosieczny:
Lepszey pociechy ponoś nie ma
Staremu, co za młodu sływał
Z uciesznych figlów y :
Wierę, ze wzgardą bych go minął,
Gdyby na starość trwał w tey .

Źródło: François Villon, *Wielki Testament (fragmenty)*, tłum. Tadeusz Boy-Żeleński, Kraków 2007, s. 5–19.

Słownik

autotematyzm

wprowadzenie do utworu literackiego wypowiedzi ukazującej czytelnikowi proces tworzenia, powstawania dzieła, tajniki warsztatu autora czy refleksji nad pisarstwem; w powieści może przybierać formę rozbudowanych refleksji na temat powstawania utworu lub demaskujących fikcję świata przedstawionego, w liryce autotematyzm pojawia się w utworach programowych, manifestach poetyckich

ballada francuska

gatunek popularny we Francji w XIV i XV wieku; utwór poetycki, składający się z trzech strof, z których każda zakończona jest identycznym wersem w funkcji refrenu, oraz z umieszczonego na końcu przesłania (zwykle czterowersowego). Cechą charakterystyczną ballady francuskiej jest powtarzanie tych samych rymów w całym toku utworu

kodycył

(fr. codicille – suplement, uzupełnienie testamentu) – późniejszy dodatek do testamentu, rozporządzenie majątkiem na wypadek śmierci bez ustanowienia spadkobiercy

rondo

(fr. rond – okrągły) – utwór stroficzny typowy dla średniowiecznej poezji francuskiej, którego cechą charakterystyczną jest kilkakrotne powtórzenie tego samego wersu oraz obecność tylko dwóch rymów w kilkunastowersowym zwykle utworze. W polskich przekładach utworów tego gatunku zazwyczaj nie udaje się zachować oryginalnego układu

testament poetycki

utwór liryczny stylizowany na testament

Audiobook

Polecenie 1

Po wysłuchaniu komentarza Tadeusza Boya-Żeleńskiego i fragmentów *Wielkiego Testamentu*, scharakteryzuj podmiot liryczny oraz opisz okoliczności, w jakich się znajduje.

Polecenie 2

Na podstawie komentarza Tadeusza Boya-Żeleńskiego napisz, czym różni się poezja François Villona od twórczości innych XV-wiecznych autorów.

Audiobook można wysłuchać pod adresem: <https://zpe.gov.pl/b/Pt7rgKX4>

„Iam grzesznik, złego iadem struty...”, czyli kim był François Villon

Tadeusz Boy-Żeleński

Od tłumacza

Czym był Villon, na tle połowy XV wieku, dla francuskiego piśmiennictwa? Spróbuję to objaśnić w kilku słowach. Villon jest pierwszym poetą Francji w nowożytnym znaczeniu; jest w poezji francuskiej pierwszą wybitną jednostką. Dawne twory poezji francuskiej noszą cechę twórczości zbiorowej: narastają pokoleniami, przechodzą z ust do ust, już pierwszy spisujący je twórca jest raczej ich redaktorem; wyrażają zarazem zbiorowe, nie indywidualne pojęcia i wierzenia. Późniejszą, chronologicznie bliższą Villonowi poezję cechuje także jej bezosobisty

poniekąd charakter: poeta nie tyle dąży do wyrażenia siebie, ile kładzie swą ambicję w to, aby utarte i ogólnikowe tematy ująć w sposób nowy [...]. [...] Villon natomiast bierze stare, gotowe formy, aby je odmłodzić żywą krwią swoją; aby w nich dać siebie: gorącą, namiętą, rzewną spowiedź życia, jęk zmarnowanej młodości, spazm niezaspokojonego serca. Nie ucieka się do pomocy fikcji poetyckiej ani alegorii, nie przypina sobie szlachetnego koturnu, nawet koturnu nieszczęścia; jak nikt przed nim, a mało kto po nim, bez szaty godowej wchodzi do zaczarowanego pałacu wielkiej sztuki; od pierwszego wiersza mówi do nas on sam, biedak, więzień, zbrodniarz.

François Villon

Wielki Testament

W trzydziestym życia mego lecie,

Hańbą do syta napoiony,

[...]

Do Syna modlę się Bożego,

Którego wzywam w każdej doley,

Iżby dotarła aż do Niego

Prośba ma, ieśli on zezwoli;

Który mnie wspiera nieustannie,

Y wydarł z ręki mnie katowi

[...]

Iam grzesznik, złego iadem struty,

Iednak Bóg nie chce mey katuszy,

Lecz nawrócenia y pokuty,

Y widzi, aża z szczerey duszy,

Czy z nagabywań k'niemu dążę;

Toć, ieśli weźrzy w me sumienie,
Snadno z występku mię rozwiąże
Y ześle na mnie przebaczenie.

[...]

Biedakiem iestem iuż od młodu,
— Ot, niebożęta leda iacy! —
Ociec mój był z biednego rodu,
Toż praszczur, co był zwan Horacy.

[...]

Nie iestem, wiem to aż za wiele,
Synem anioła — brednie czyste! —
Diademu nie mam z gwiazd na czele;
Ociec mój umarł, świeć mu Chryste;
Ciało spoczywa w ciasnym grobie...
Y matka, biedna kobiecina,
Niedługo życia wróży sobie;
Wnetki schowaią też y syna...

[...]

Wiem, że iuż czas mi w lepsze kraie;
Charkam — materia biała, brzydka —
Płwociny niby kurze iaie:

[...]

Pomnę, gdy z miastem się zegnałem,

Hey, w roku pięćdziesiątym szóstym,

Legacik mały tam spisałem,

Który nieiedni, własnym gustem,

Raczyli nazwać Testamentem;

O moją zgodę w tem nie stoją:

Ha! Nie iest człeka prawem świętem,

By władał nad własnością swoją.

[...]

Dość iuż, sza! Ani pary z brzucha:

Do testowania iuż się biorę;

Kleryk mój, Fremin, który słucha

(Ieżeli nie śpi), w każdą porę

Zaświadczy oto, co powiadam,

Iż dla nikogo nienawiści

Nie mam, y wszystko, co tu gadam,

Mniemam, po dobru iż się ziści.

[...]

Czuię, iak serce moje mięknie;

Iuż człek od mdłości ledwie dyszy;

Niech Fremin przy mem łóżku klęknie,

Nikt obcy niechay nas nie słyszy:

Bierz papier, pióro, spisz chędogo,

Wiernie tak, iako ci dyktuię,

A potem odpisz razy mnogo,
Y rozday wszędy: Iuż testuię.
[...]
Day Bóg spoczynek zasłużony,
Światłość y pokóy wiekuisty,
Temu, co pługą ani brony
Nie posiadł, ni koszuli czystey;
Nagi, do skóry ogolony,
Na sposób rzepy obłuszczoney,
Day Bóg spoczynek zasłużony...
Srogim wyrokiem przepędzony,
Wbrew apelacji uroczystey,
W sam zadek celnie ugodzony,
Błąkał się, tułacz wiekuisty:
Day Bóg spoczynek zasłużony...
Ba, coraz ciężey mi iuż mówić,
Nie żartem ponoś człek iest chory;
Brwi, rzęsy, włosy, wszystko boli,
Swędzi, od pięty do ciemienia:
Pilnieysza tedy zda się koley,
U wszystkich pytać przebaczenia.

Sprawdź się

Pokaż ćwiczenia:

Ćwiczenie 1

Ćwiczenie 2

Przeczytaj podany tekst, a następnie opracuj mapę myśli, w obrębie której scharakteryzujesz testament poetycki jako gatunek.

” Katarzyna Wyrwas

Testament poetycki jako wtórny gatunek mowy

Testament poetycki jest utworem stylizowanym na testament, zawierającym pożegnanie poety ze światem żyjących, wyrażającym jego wolę i życzenia skierowane do przyjaciół i potomnych. Testament poetycki należał do gatunków literackich średniowiecza, a najstynniejszą jego ówczesną reprezentacją był *Wielki Testament* Franciszka Villona. [...]

Akt zapisywania, konstytuujący testament prawny, w testamencie poetyckim zostaje zastąpiony aktami napominania. Badacze literatury, wskazując na przewodnią rolę [...] poety i na szczególny przywilej poezji w stosunku do rzeczywistości, podkreślali, że poezja rości sobie pretensje, aby odmieniać rzeczywistość, pouczać odbiorców. [...]

Testament, przeniesiony na grunt literatury, zostaje wyrwany z kontekstu prawnego, umiejscowiony w odmiennej sytuacji komunikacyjnej, pozbawiony obwarowań prawnych odnoszących się do jego formy i składników, przestaje także wywoływać skutki prawne, wyraźnie zmieniają się jego forma oraz funkcja. Forma poetycka nie jest jednak wyłącznie grą z odbiorcą świadomym korzeni testamentu, lecz bywa częstokroć istotnym nośnikiem przesłania duchowego dla następnych pokoleń. Wraz z przeniesieniem formy testamentu do literatury stopniowej modyfikacji ulegało również samo słowo testament, które od najdawniejszych czasów oznaczało 'przymierze' (np. Stary Testament), później w sferze prawa 'ostatnią wolę' [...]. Od początku XX wieku obserwować już można kształtowanie się nowego, przenośnego znaczenia, najpierw

w połączeniu testament polityczny ‘słowa zawierające program dla zwolenników odchodzącego lub umierającego męża stanu’ [...], a współcześnie odnotowywanego jako nazwa dzieła literackiego lub filmowego, zawierającego przesłanie dla potomnych [...]. Mamy więc nadal do czynienia ze spuścizną – nie materialną, lecz duchową.

Źródło: Katarzyna Wyrwas, *Testament poetycki jako wtórny gatunek mowy*, [w:] *Gatunki mowy i ich ewolucja*, t. 5: *Gatunek a granice*, red. D. Ostaszewska, J. Przyklenk, Kraków 2015, s. 224–228.

Ćwiczenie 3

Ćwiczenie 4

Oceń prawdziwość poniższych stwierdzeń. Wybierz *Prawda*, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo *Falsz* – jeśli jest fałszywe.

Stwierdzenie	Prawda	Falsz
Przywołanie w <i>Wielkim Testamencie</i> postaci takich jak Hiob, Parys i Helena świadczy o wszechstronnym wykształceniu autora.	☐	☐
Autor przywołuje postać Hioba, ponieważ uważa, że łączy ich wspólny los pełen nieszczęść i trudów.	☐	☐
Autor wymienia postaci Heleny i Parysa, ponieważ chce przywołać mitologiczną wizję zaświatów.	☐	☐
Postacie Hioba, Heleny i Parysa służą wprowadzeniu motywu przemijania.	☐	☐

Ćwiczenie 5

Wyjaśnij, co postać mówiąca w *Wielkim Testamencie* sądzi na temat młodości oraz jaki ma stosunek do mijającego czasu.

Ćwiczenie 6

Villon określany jest mianem poety śmierci. Scharakteryzuj w formie mapy myśli wizerunek śmierci wyłaniający się z Wielkiego Testamentu.

- Śmierć

Ćwiczenie 7

Scharakteryzuj stosunek Villona do Boga. Wyjaśnij, co poeta mówi o Bogu, jakie przypisuje mu cechy oraz jak postrzega relację człowiek - Bóg.

Ćwiczenie 8

Sformułuj najważniejsze twoim zdaniem refleksje na temat człowieka, jego życia i świata, które wynikają z *Wielkiego Testamentu*. Zapisz co najmniej trzy wnioski, które zilustrujesz odpowiednimi cytatami.

Ćwiczenie 9

Scharakteryzuj utwór Villona jako dzieło z pogranicza dwóch epok. Wskaż fragmenty typowe dla światopoglądu średniowiecznego oraz renesansowego. Skomentuj je, odwołując się do przewodnich idei epok.

A large, empty rectangular box with a light gray background, intended for the student's answer to the exercise. It is positioned below the text and above a horizontal line.

Dla nauczyciela

Autor: Joanna Oparek

Przedmiot: Język polski

Temat: *Wielki Testament* Françoisisa Villona - wielowymiarowość dzieła

Grupa docelowa:

Szkoła ponadpodstawowa, liceum ogólnokształcące, technikum, zakres podstawowy

Podstawa programowa:

Zakres podstawowy

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Czytanie utworów literackich. Uczeń:

1) rozumie podstawy periodyzacji literatury, sytuuje utwory literackie w poszczególnych okresach: starożytność, średniowiecze, renesans, barok, oświecenie, romantyzm, pozytywizm, Młoda Polska, dwudziestolecie międzywojenne, literatura wojny i okupacji, literatura lat 1945–1989 krajowa i emigracyjna, literatura po 1989 r.;

3) rozróżnia gatunki epickie, liryczne, dramatyczne i synkretyczne, w tym: gatunki poznane w szkole podstawowej oraz epos, odę, tragedię antyczną, psalm, kronikę, satyrę, sielankę, balladę, dramat romantyczny, powieść poetycką, a także odmiany powieści i dramatu, wymienia ich podstawowe cechy gatunkowe;

4) rozpoznaje w tekście literackim środki wyrazu artystycznego poznane w szkole podstawowej oraz środki znaczeniowe: oksymoron, peryfrazę, eufonię, hiperbolę; leksykalne, w tym frazeologizmy; składniowe: antytezę, paralelizm, wyliczenie, epiforę, elipsę; wersyfikacyjne, w tym przerzutnię; określa ich funkcje;

10) rozpoznaje w utworze sposoby kreowania: świata przedstawionego (fabuły, bohaterów, akcji, wątków, motywów), narracji, sytuacji lirycznej; interpretuje je i wartościuje;

11) rozumie pojęcie motywu literackiego i toposu, rozpoznaje podstawowe motywy i toposy oraz dostrzega żywotność motywów biblijnych i antycznych w utworach literackich; określa ich rolę w tworzeniu znaczeń uniwersalnych;

II. Kształcenie językowe.

3. Komunikacja językowa i kultura języka. Uczeń:

9) stosuje zasady etykiety językowej w wypowiedziach ustnych i pisemnych odpowiednio do sytuacji;

III. Tworzenie wypowiedzi.

2. Mówienie i pisanie. Uczeń:

1) zgadza się z cudzymi poglądami lub polemizuje z nimi, rzeczowo uzasadniając własne zdanie;

2) buduje wypowiedź w sposób świadomy, ze znajomością jej funkcji językowej, z uwzględnieniem celu i adresata, z zachowaniem zasad retoryki;

4) zgodnie z normami formułuje pytania, odpowiedzi, oceny, redaguje informacje, uzasadnienia, komentarze, głos w dyskusji;

11) stosuje zasady poprawności językowej i stylistycznej w tworzeniu własnego tekstu; potrafi weryfikować własne decyzje poprawnościowe;

IV. Samokształcenie.

1. rozwija umiejętność pracy samodzielnej między innymi przez przygotowanie różnorodnych form prezentacji własnego stanowiska;

5. dokonuje krytycznej selekcji źródeł;
6. wybiera z tekstu odpowiednie cytaty i stosuje je w wypowiedzi;
7. wzbogaca swoją wypowiedź pozajęzykowymi środkami komunikacji;
9. wykorzystuje multimedialne źródła informacji oraz dokonuje ich krytycznej oceny;
11. korzysta z zasobów multimedialnych, np. z: bibliotek, słowników on-line, wydawnictw e-book, autorskich stron internetowych; dokonuje wyboru źródeł internetowych, uwzględniając kryterium poprawności rzeczowej oraz krytycznie ocenia ich zawartość;

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje obywatelskie;
- kompetencje w zakresie wielojęzyczności.

Cele operacyjne. Uczeń:

- scharakteryzuje postać mówiącą w *Wielkim Testamencie*;
- rozpozna i wskaże w utworze cechy testamentu poetyckiego;
- sformułuje przesłanie wynikające z utworu Villona;
- scharakteryzuje *Wielki Testament* jako utwór z pogranicza dwóch epok.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- konektywizm.

Metody i techniki nauczania:

- ćwiczeń przedmiotowych;
- z użyciem komputera;
- dyskusja;
- collage;
- plakat.

Formy pracy:

- praca indywidualna;
- praca w parach;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami, słuchawkami i dostępem do internetu;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda.

Przebieg lekcji

Przed lekcją:

1. Nauczyciel prosi uczniów o przygotowanie prezentacji cech poezji średniowiecznej i renesansowej (tematyka, motywy, fascynacje, wyraz światopoglądu epoki). Prezentacje mogą zostać uzupełnione o wizualizację symboli i motywów obecnych w poezji i sztuce obu epok (technika collage).
2. Uczniowie przygotowują również notatki na temat życia i twórczości autora *Wielkiego Testamentu*

Faza wprowadzająca:

1. Nauczyciel udostępnia uczniom e-materiał i wprowadza ich w temat lekcji, akcentując wielowymiarowość dzieła. Nawiązując do prezentacji, zaznacza, że utwór Villona – poety późnego średniowiecza – stanowił zapowiedź tendencji renesansowych.
2. Nauczyciel wraz z uczniami ustala cele zajęć i kryteria sukcesu.
3. Nauczyciel proponuje uczniom przywołanie literackich i filmowych obrazów Paryża XV wieku (nędzarze, włóczędzy, przytułki i głośnie tawerny, w których spotykają się artyści i złodzieje) – wyobrażenie sobie ówczesnej atmosfery miasta ma pomóc uczniom w zrozumieniu doświadczeń Villona opisanych w *Wielkim Testamencie*. Nauczyciel może także odczytać uczniom fragmenty *Od tłumacza* Boya-Żeleńskiego:

Od tłumacza

(tłum. Tadeusz Boy-Żeleński)

„Uniwersytet paryski – pisze L. Molland, jeden z biografów poety – ze swymi przywilejami, które czyniły zeń państwo w państwie, ze swą ciżbą młodzieży, ciągnącą z całej Europy, a często pozbawioną środków, krył w swoim łonie najniebezpieczniejszych złoczyńców: tych, którym niejaka kultura umysłowa dawała zarazem więcej środków czynienia złego i więcej środków drwienia ze Sprawiedliwości. Władza duchowna uwalniała prawie zawsze winnych. Ażeby sądy kryminalne prefektury Paryża mogły na nich położyć rękę, trzeba było recydywy po recydywie, trzeba było, aby ich uznano jako wyzutych z przywileju kleryków i popadłych in profundum malorum: takie było uświęcone wyrażenie. Sytuacja tak uprzywilejowana ściągała do Uniwersytetu mnóstwo nicponiów, zrujnowanych i pogrążonych w rozpuście szlacheckich synów, którym, dla uzyskania charakteru studenta, wystarczało wpisać się na lekcje jednego z nauczycieli. Rozwijały się tam prawdziwe stowarzyszenia bandytów, opryszków, oszustów i włamywaczy; owe żaki-urwisze dawały najwięcej zatrudnienia policji paryskiej...”. Słowem, te późne wieki średnie miały swoją cyganerię, ale dostrojoną do twardych obyczajów epoki; nieśmiertelny typ takiego „cygana” skreślił Rabelais w postaci Panurga w swoim Pantagruelu. Po wszystkie czasy knajpa odgrywała dominującą rolę w życiu studenckim; stała się też ona domem Villona [...].

Źródło: Tadeusz Boy-Żeleński, *Od tłumacza*, [w:] François Villon, *Wielki Testament*, Warszawa 1927.

Faza realizacyjna:

1. Uczniowie indywidualnie zapoznają się z treścią sekcji „Przeczytaj”. Następnie, korzystając z przeczytanego materiału oraz notatek wykonanych w domu, przygotowują wspólnie w klasie plakat związany z życiem i twórczością François Villona. Na dużym arkuszu papieru wymieniają (nieliczne) dzieła twórcy i wskazują ważne fakty z jego biografii, które wpłynęły na jego twórczość. Pokazują również, w jaki sposób biografia poety wpłynęła na wielowymiarowość dzieła *Wielki Testament*.
2. Uczniowie przechodzą do sekcji „Audiobook” i wykonują polecenie 1, charakteryzując na podstawie fragmentów *Wielkiego Testamentu* oraz komentarza Tadeusza Boya-Żeleńskiego postać mówiącą w utworze i przedstawiając okoliczności, w jakich się znajduje, odwołując się także do wyobrażenia Paryża wieku XV (również na podstawie fragmentu komentarza Boya przytoczonego na początku lekcji).
3. Uczniowie indywidualnie wykonują polecenie 2. Wybrana osoba odczytuje wypowiedź, inni uczniowie uzupełniają, a nauczyciel komentuje.
4. Uczniowie przechodzą do sekcji „Sprawdź się” i wykonują indywidualnie ćwiczenie 1, 5, 7, 8 i 9. Wybrana osoba podaje odpowiedź, a nauczyciel ocenia. Przy ostatnim ćwiczeniu odwołują się także do prezentacji przygotowanych przed zajęciami. Wybrane osoby prezentują odpowiedzi, inni uczniowie uzupełniają, a nauczyciel komentuje.
5. Ćwiczenia 2 i 6 (mapa myśli) uczniowie wykonują wspólnie z nauczycielem
6. Ćwiczenia 3 i 4 uczniowie wykonują w parach.

Faza podsumowująca:

1. Nauczyciel prosi uczniów o odpowiedź na pytanie, jakie są najważniejsze motywy omówione przez autora w *Wielkim Testamencie*. W ramach podsumowania uczniowie tworzą mapę, na której znajdują się wspomniane przez uczniów motywy. Nauczyciel uzupełnia informacje, jeśli sytuacja tego wymaga.

2. Nauczyciel prosi chętnego ucznia o podsumowanie i – jeśli to potrzebne – uzupełnia informacje.

Praca domowa:

1. Zastanów się, w jakim stopniu postać Villona – poety o burzliwym życiu, łotra i banity – kształtuje pewien wzorzec artysty, który pojawia się na przestrzeni epok. Napisz wypowiedź na ten temat.

Materiały pomocnicze:

- Tadeusz Boy-Żeleński, *Od tłumacza*, [w:] *François Villon, Wielki Testament*, Warszawa 1927.
- Jacques Le Goff, *Kultura średniowiecznej Europy*, Warszawa 1995.
- *Arcydzieła francuskiego średniowiecza*, tł. Tadeusz Boy-Żeleński, Anna Tatarkiewicz, Warszawa 1968.

Wskazówki metodyczne

- Uczniowie mogą przed lekcją zapoznać się z multimediami z sekcji „Audiobook”, aby aktywnie uczestniczyć w zajęciach i pogłębiać swoją wiedzę.